

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 36-ы
№ 99 (2253)
15 снежня 1967 г.
ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ СЯЮЗА ПІСЬМЕННОКАУ БССР

РАНІЦАЙ зірнуў я ў акно на двор — і аж на сэрцы пасялялася. На вуліцы білітка да снегу. Са свайго пятага паверха због уніз і з мінуў паставу, смакучны чыстае, марознае лаваста. Але раптам вуха ўпоўнае знаёмае — рып, рып, рып. Гэта наша доўрачкіца цётка Даша расчылае тратуар.

Я вітаюся з ёю, але цётка Даша не ў гуморы.
— Хоць зубамі грызі, — скардзіцца яна, зносна арудуючы рыдлівай.

Я адчуваю, як гасне мой добры настрой. І мне становіцца няёмка перад жанчынай, якой так цяжка даводзіцца ў лімовую пару. Іду і думаю, колькі год ужо са старонкаў нашага друку гукаць заклікі змяняць рыдліку і лом доўрачкіца нейкім механізмам...

Вось з гэтага і пачынаецца наша гутарка з начальнікам Галоўнага ўпраўлення камунальнай гаспадаркі пры Савета Міністраў БССР Канстанцінам Навумавічам Длугашэўскім.

— Толькі ў Мінску некалькі тысяч доўрачкіцаў, — гаворыць ён, — і, на жаль, акрамя рыдлікі і лому, нічым мы іх уборцы не можам. Малых уборачных машын у нас няма.

— Я чытаў, што ў замежных краінах такая тэхніка ёсць, — заўважаю я.

— Я пра гэта ведаю... Буйнай уборачнай тэхнікі і ў нас хапае — машыны для уборкі снегу на вуліцах, машыны, што падмятаюць, паліваюць вуліцы і г. д. У апошнія гады

ДА НОВЫХ СУСТРЭЧ!

ГОСЦІ
У ТРАКТАРАЗАВОДАУ

У Палацы культуры мінскага трактаразаводу 12 снежня адбыўся вечар, арганізаваны саветам палаты ў сувязі з праходзячымі ў рэспубліцы Днямі французскай культуры.

У тэатральнай зале сабраліся стваральнікі беларускіх трактараў, члены іх сем'яў. Цёпла сустралі яны прыбыўшага да іх на вечар прэзідэнта камітэта Таварыства «Францыя — СССР» у дэлегацыі Нор Альбера дэ Башара.

З вялікай увагай слухалі прысутныя выступленне ўдзельніцы французскага Супраціўлення, камандзіра жаночага партызанскага атрада «За Рэлізю», заслужанага будаўніка Беларускай ССР Надзеі Іосіфаўны Лісавы.

Ад дзесятых швейцарска-французскіх сувязяў у нашы дні гаварыў інжынер-канструктар трактарнага заводу Леанід Міхайлавіч Лукерчык.

БЕЛТА.

Брэсцкая ірэнэацыя. Яе рэжысёр даўно стаў славутым. Каб ушанаваць памяць герояў абароны ірэнэацыі, сюды прыехалі госці з Францыі, удзельнікі Дня французскай культуры ў БССР.

На здымку — члены французскай дэлегацыі Габрыэль Сітэрн (у цэнтры) і Альбер дэ Башар (справа) ў Брэсцкай ірэнэацыі.

НАШЫ ІНТЭРВ'Ю КАМУНАЛЬНАЯ ІНДУСТРЫЯ

На пытанні карэспандэнта «Літаратуры і мастацтва» адказвае начальнік Галоўнага ўпраўлення камунальнай гаспадаркі пры Савета Міністраў БССР К. Н. Длугашэўскі

У краіне надаецца значная ўвага задавальненню патрэб камунальнай гаспадаркі. Ставіцца пытанне, каб паставіць яе на ногі індустрыі.

— Індустрыі!

— Чаму вы здзіўляецеся? Паглядзіце, чым мы зераз займаемся.

Канстанцін Навумавіч пачынае загінаць пальцы: эксплуатацыя жылывага фонду, водазабеспячэнне гарадоў, каналізацыя, будаўніцтва мастакоў і тратуараў, пухпераводы, лешаходных мастоў, аэлікатрыёны і ачышчальныя даляі. Далей — электратранспарт, лазы, пральні, гасцінцы...

— Усяго па рэспубліцы ў нашай сістэме больш 600 буйных прадпрыемстваў. У гэтым годзе толькі рамонтна-будаўнічыя трысты (іх у нас сем) выканалі работ на 60 мільянаў рублёў. Па рэспубліцы мы падаём у суткі больш паўмільяна кубаметраў вады. Здрава!

Я зазначаю — здрава, але заўважаю, што на некаторыя мінскія вуліцы ваду хіць чаюць у дамы ў відрэх...

— У будучым годзе ў гэтай справе будзе дэсятыты п'яніх зрух — па рэспубліцы маркуюцца пабудаваныя 208 кіламетраў водаправоднай сеткі. Наогул, на маю думку, у нас значны прагрэс у забеспячэнні насельніцтва камунальнымі выгодамі. У большасці гарадскіх дамоў праведзены гарачая і халодная вада, газ, вадацёнае ацяпленне. Палепшылася санітарыя градавоў. Відаць, не ўсе ведаюць, што ў апошнія гады ў рэспубліцы ўведзена вялікая сетка збудаваных на ачышчэнні сцёкавых вод. Толькі ў Мінску збудавана ачышчальная сетка коштам 7 мільянаў рублёў. Далеі. З большасці гарадоў усё смецце ў той жа дзень вывозіцца на звалкі...

Я цікавіўся, што думае начальнік ўпраўлення наконт таго, што смецце вывозіцца непасрэдна ў зялёную зону градавоў. У Мінску, напрыклад, звалка адразу за гарадской мяжой, па Магілёўскай шашы. А горад увесь час расце і хутка, відаць, прыйдзе і сюды...

— Так, гэта вельмі сур'ёзнае пытанне. Самае лепшае выйсце — будаўніцтва прадпрыемстваў па перапрацоўцы смецця. За мяжой такіх прадпрыемстваў многа, і яны сабе апраўдваюць, бо смецце — гэта і метал, і папера. У нас жа, на жаль, усё гэта ляжыць мёртвым грузам.

— Значыць, пакуль што вырашэнне гэтага пытання на мёртвай кроццы?

— Амаль. Праўда, у Кіева пабудавалі завод, і мы адзілі зямліца з ім. Але гэта не то, што трэба, — многія вытворчыя прадцы праводзіцца ўручыню...

Канстанцін Навумавіч хвілінку маўчыць, а потым уздымае: — Так, звалкі гэтыя псууюць выгляд горада. Гэта толькі сьмець, што завіць і прыгожую, чыстую кватэру праз брудны карыдор...

Я кажу, што многія нашы гарады, сапраўды, прыгожыя і чыстыя, хоць, вядома, некаторыя з іх бракуе сапраўднага аэлікатрыёна. Я маю на ўвазе зялёнае ўбранне, кветкі і г. д. Некаторыя мікрараёны ў Мінску, Віцебску, Гомелі, Магілёве і іншых гарадах амаль пазабудаваны зялёнымі. Дзевяці чарныя дрэвы ды невялікія кветкі пад вокнамі... Дарэчы, аб кветках. Іх пакуль што ў нас мала, вельмі мала. Памятаю, у Рызе, Вільнюсе, Кіеве — кветкі на кожным кроку...

[Заканчэнне на 2-й стар.]

На той далёкай грамадзянскай...

Надаюна каленціў Ашмніскага народнага тэатра паказаў спектакль па п'есе Н. Гарніна «Селіны Цімафея», прысвечанай легендарнаму герою грамадзянскай вайны М. Шчорсу.

Ролі селіны Цімафея і Мікалая Шчорса іграе артыст народнага тэатра Генадзь Падліцкі. Ён лічыць раз пацвердзіў сваё ўменне пераўвасабаляцца. Каларытнымі і пераканаўчымі атрымаліся вобразы камандзіра карнай брыгады генерал-маёра Трубіцкага і начальніка контрразведкі капітана Балгавічына ў выкананні артыста Аляксандра Міхеевіча Эдуарда Лушчы. Парадавалі глядачоў сваёй іграй і навіні ў калектыве — Ірына Абрамэвіч, Леанід Нахасні, Міхаіл Кашчэнік, Галіна Лапата і іншыя. Добрае мастацкае афармленне Міхаіла Дармастанка. Рэжысёр — Іван Сіданю.

В. КАЛІНАГОРСКИ.

На здымку — сцэна са спектакля. У ролі М. Шчорса — І. Падліцкі, у ролі М. Шчорса — І. Падліцкі, у ролі М. Шчорса — І. Падліцкі.

Фота А. РАДЗІШЭВСКАГА.

У жыцці Саюза мастакоў Беларусі чаканца значная падзея — хутка павінен сабрацца чарговы, VIII з'езд мастакоў. У сувязі з гэтым карэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» звярнуўся да адказнага сакратара праўлення Саюза мастакоў БССР В. Варсоцкага і папрасіў расказаць аб падрыхтоўцы да з'езда.

— З часу апошняга, VII з'езда, прайшло больш за два гады, — кажа В. Варсоцкі. — Гэты перыяд быў вельмі плённы ў творчасці беларускіх мастакоў. Прайшлі рэспубліканскія выставы — юбілейная, дзве маладзёжныя, плаката, акварэлей, работ мастакоў тэатра, кіно і тэлебачання, выставы, прысвечаныя дзеям, фізкультуры і спорту і іншым, шмат абласных, персанальных і групавых. Работы беларускіх мастакоў пабывалі ў многіх замежных краінах. Хутка адрыецца новая выстаўка — «На варце міру».

Беларускія мастакі ўсё больш шырока адлюстроўваюць наша бурлівае шматграннае жыццё, паказваюць перадавыя людзей сучаснасці, увекавечваюць памяць герояў і ахвяр Вялікай Айчыннай

У СТУДЗЕНІ—З'ЕЗД МАСТАКОЎ БЕЛАРУСІ

вайны. За перыяд, які мінуў з часу VII з'езда, многія члены нашага Саюза пабывалі ў розных кутках краіны, на буйнейшых будоўлях і прадпрыемствах, у творчых камандзіроўках за мяжой...

VIII з'езд запланаваны на 9—10 студзеня наступнага года. На ім будуць прысутнічаць усе члены і кандыдаты ў члены Саюза мастакоў Беларусі. Запрашаюцца на з'езд прадстаўнікі партыйных і савецкіх арганізацый, творчых саюзаў рэспублікі, праўлення Саюза мастакоў ССР, саюзаў мастакоў саюзных рэспублік.

Зараз ідзе падрыхтоўка да з'езда. Кіраўнікі творчых секцый Саюза і члены прэзідыума праўлення, якія адказваюць за пэўныя ўчасткі работы, праўленні Саюза мастакоў і Мастацкага фонду БССР ужо рыхтуюць справядзачныя даклады.

З'езд мастакоў падаядзе вынікі двухгадовай дзейнасці нашых майстроў выявленчага мастацтва, вызначыць далейшыя шляхі нашай творчасці.

ВІНШУЕМ З УЗНАГОДАЙ

За заслугі ў рэалізацыі народнай мастацкай творчасці і ў сувязі з васьмідзесяцігоддзем з дня нараджэння самадзейнага кампазітара Кася П. М. узнагароджаны Генаральны прамайтэр Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

МЕДАЛІ І ДЫПЛОМЫ ФОТАМАЙСТРАМ БЕЛАРУСІ

Больш як 1.300 работ 450 фотамайстроў усіх саюзных рэспублік былі прадстаўлены на Усеаюнаўскай фотавыстаўцы «50 гадоў Вялікай Кастрычніцкай у мастацкай і дакументальнай фотайндустрыі» ў Маскве.

За вялікую творчую работу па стварэнні і адбору здымкаў, якія паказваюць дасягненні працоўных Беларусі за гады Саветскай улады, журы ўзнагародзіла дыпламам першай ступені фотамайстроў Саюза журналістаў БССР.

Залатым медалем узнагароджаны фотакарэспандэнт М. Ананіч за серыю здымкаў «Брэсцкая ірэнэацыя», срэбраным медалем адзначаны В. Казлоў за фотаздымак «Хлопчы дондзі», а А. Дзітлаў за фотаработы «Сустрэйцеся», «Сталевае Леў Бондар», В. Бараноскі за серыю фатаграфій «Пункт гледжання», «Па сямейных сценках», «Лічыць фронт», «Карэспандэнтка Г. Баліцкая журы ўзнагародзіла срэбраным медалем.

Дыпламамі ВНДГ ССР адзначаны члены фотасекцыі Саюза журналістаў БССР: У. Дзітлаў, У. Кітас, Г. Меншынаў, М. Моніч, А. Мыцінаў, К. Януковіч.

Праведзены таксама вынікі абласных рэспубліканскіх выставы «Беларусь — фота-67».

Дыпламамі першай ступені адзначаны работнікі: А. І. М. Ананіч, В. Бараноскі, Г. Баліцкая, Г. Буцько, У. Дагаева, А. Дзітлаў, В. Дубінін, У. Нітаса, Л. Нармарова, У. Лукевіч, У. Марцішэвіч, Я. Мацельніч, В. Сірыпачова, В. Брэжэвіч.

Дыпламамі другой ступені адзначаны чатыры работнікі.

ПАДАРУНАК ЮНЫМ ВІЦЯБЛЯНАМ

У новым жылым масліне Віцебска на Смаленскай шашы адрыецца дзіцячая бібліятэка. У яе прасторных залах — сучасная мэбля, арганізаваная па спецыяльнаму заказу: стэлажы, маленькія сталкі, крэслы.

Да кніжнага фонду, які перадае новай бібліятэцы масавае бібліятэка Імя Талстога, прыбылілі многа новых кніг.

П. ЯКАЎЛЕВА.

ПОЛАЦКІЯ НАВІНЫ

ПАЛАЦ КУЛЬТУРЫ НАФТАВІК

У гэтым прыгожым будынку гаспадарамі яшчэ лічыцца будаўнікі. Але малады нафтавікі пачалі ўжо ў ім рэжысёрскі, час падняць — трэба рыхтаваць навагошаю праграму.

Аматары тэатральнага мастацтва займаюцца пад кіраўніцтвам рэжысёра П. Бойкі. Дырэктар палатца Г. Гініскі аб'ядаў вакол сабе аматараў пазіі. Амаль кожны дзень навучае нялёгкаму

майстэрству шырка электрык Н. Кір'януў. Іауць рэжысёрскага і эстрадна-настаўніка аркестру і хору.

СУСТРЭЧЫ З ГЛЕДАЧАМІ

У Новых Гаранах, Краснаполлі, Малай Сіце, Трудах — усюды, дзе ёсць сучасныя пляцоўкі, паказваюць свой юбілейны спектакль «Глока і штык» Полацкі народны тэатр. Напярэдзілі Дня Канстытуцыі ён з пос-

ЛЕТАПІС ПРАЦЯГВАЕЦЦА

Сялета ў саграсе «Падлессе» Рэчыцкага раёна гасціна адчыніў дзверы народнаму музею баявой і працоўнай славы.

Будынак музея размешчаны ў цэнтры вёскі Глыбаў у мемарыяльным парку Герояў. Побач узвышаецца Курган вечнай славы.

Народны музей саграса «Падлессе» актывна ўдзельнічае ў абласным аглядзе грамадскіх музеяў, прысвечаным 50-гаддзю Вялікага Кастрычніка. У дні агляду ён папоўніў новымі матэрыяламі і экспанатамі, у яго залах пабывалі акрамя жыхароў навакольных вёсак, больш ста турніскіх атрадаў з Гомельскай і Мінскай абласцей, дэлегацыя з Чэхаславакіі і іншыя наведвальнікі. Школа праходзіць у музеі цікавыя ўрокі па гісторыі, літаратуры, геаграфіі. Тут урачыста праходзіць прэсь-у і п'яніры і камсамол.

У грамадскім аглядзе сялета ўдзельнічае больш ста грамадскіх музеяў воласці, каля 500 лясніцкіх пакоў краінаўчых куткоў і куткоў рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы. За час грамадскага агляду на Гомельшчыне адрыецца шмат новых народных і школьных музеяў. Гэта — народны музей рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы пры Гомельскім Палацы культуры Імя Леніна, музей працоўнай славы вядомага Гомельскага, Міхайлаўскага, Лясніцкага музеяў пры Насавіцкай і Церахоўскай школах Добрушскага раёна, музей народнай славы Нараўліцкай школы-інтэрната, гісторыя-краязнаўчы музей Пятрышэўскай сярэдняй школы № 1 і іншыя. Хоць створаны яны нядаўна, але ўжо сталі папулярнымі. У іх няболага надарожана работа. Знойдзены цікавыя помнікі матэрыяльнай і духоўнай культуры, каштоўныя дакументы. Актывісты музеяў падрыхтавалі змястоўныя летапісы і экспанаты.

Шырока распаўсюджаны ў нашай воласці народныя музеі Леніна. Многія з іх вядуць работу прафесіянальнаму узроўню. Добра спэцыялізаваўся музей Леніна, які створылі пры галы навад у Будна-Кашалёўскай сярэдняй школе № 1. Яго актывісты збіраюць многа краязнаўчага матэрыялу. Цікавыя сталі афармліць яны пра зямлякоў, якія ўзнагароджаны ордэнам Леніна, пра наглас Імя Леніна, пра першых п'яніраў і камсамольцаў, пра першую сялянскую камуну.

Бюро абласнога партыйнага вынікі грамадскага агляду музеяў. У прынятай пастанове адзначаецца, што грамадскія музеі палепшылі сваю работу па камуністычнаму выхаванню насельніцтва. У масава-палітычнай і прапагандыскай работе актывісты ўдзельнічаюць старыя камуністы, першыя камсамольцы, ветэраны войнаў і працы, аматары-краязнаўцы, гарадскія і сельская інтэлігенцыя. Радуе і тое, што прафрэмствы, калгасы і саграсы воласці сталі больш дапамагаць грамадскім музеям.

Бюро абласнога партыйнага адзначыла добрую работу грамадскіх Камітэтаў, Рэчыцкага, Мазырскага, Будна-Кашалёўскага і Ельскага раёнаў, у якіх створана шырокая сетка народных музеяў.

Пераможцы агляду — 35 грамадскіх музеяў і пакоў-музеяў воласці — узнагароджаны дыпламамі I і II ступені, памятнымі падарункамі. Адзначаны ўзнагародамі і энтузіясты музеяў.

В. ІЯКМЭВІЧ, загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Гомельскага абкома КПБ.

ПЕРАМОЖЦЫ АГЛЯДУ

Камітат па друку пры Савета Міністраў ССР, ЦК прафсаюза работнікаў культуры і іншых арганізацый кіраўніцтва навукова-тэхнічнага таварыства па літаратуры і выдавецтваў павіны выказаць сваё агляду па ўзнагароджаных праграмаў і распаўсюджвання літаратуры.

Сярод адзначаных дыпламамі I і II ступені прызналі першым арганізацыю навукова-тэхнічнага таварыства Магілёўскага аблініганя, Магілёўскі аблініганя, Магілёўскі аблініганя (загадчык У. Маісееў), магазін № 9 Мінскага аблініганя (дырэктар У. Тодас). Гэтыя камітэты ўрачыта таксама дыпламамі Камітэта, ЦК прафсаюза работнікаў культуры і іншых арганізацый ССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры ўзнагароджаны 15 работнікаў ініцыятыўнага гандлю. Гэта старшы прадавец кінігарні № 3

Гродзенскага аблініганягаданю Н. Еллова, загадчыца кінігарні № 18 Мінскага аблініганягаданю Э. Балынава, загадчыца кінігарні № 3 Брэсцкага аблініганягаданю А. Каніева, старшы кінігарні А. Магілёўскага аблініганягаданю А. Галінава, кінігарні І. Ішчынава.

За дасягнутыя поспехі ў павышэнні культуры вытворчасці і тэхнічнага эстэтычнага гандрававання «Прадпрыемства высокай культуры вытворчасці» прысвоена Магілёўскаму абласному бібліятэчнаму камітэту (дырэктар В. Чап'юнас), кінігарні сцягу № 1 Магілёўскага аблініганягаданю (загадчык У. Маісееў), магазін № 9 Мінскага аблініганягаданю (дырэктар У. Тодас), кінігарні сцягу № 9 Мінскага аблініганягаданю (загадчык У. Маісееў), магазін № 9 Мінскага аблініганягаданю (загадчык У. Маісееў).

Ганаровымі граматамі Камітэта па друку пры Савета Міністраў ССР і ЦК прафсаюза работнікаў культуры ўзнагароджаны 15 работнікаў ініцыятыўнага гандлю. Гэта старшы прадавец кінігарні № 3

С. ЧУБАКОЎ.

ВУЧАЦА САМАДЗЕЙНЫЯ БАЛЕТМАЙСТРЫ

танцу праводзіць выкладчык харэаграфічнага вучылішча Л. Алексюковіч і педагог-рэжысёр Дзяржэўскага ансамбля татца БССР В. Шчоры.

У рабоце семінара прымаюць удзел гадоўныя балетмайстры вядомых іншых тэатра оперы і балета А. Дадзішэвіч, выкладчыкі балетмайстры Л. Лазарэва, М. Кац, гадоўны мейстар тэатра оперы і балета Л. Чандурраў і іншыя.

М. АГАРОДНІКАЎ,

М. АГАРОДНІКАЎ,

А. ВАРФАЛАМЕЕЎ.

Беларускі акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паставіў п'есу Віктара Розова «Традыцыйны збор» (п'еса Я. Сяміёна). Рэжысёр спэнтаніа Б. Луцкіна, дэкарацыі зробленыя па эскізах мастака В. Герлаваня. Танцы паставлены Т. Уаўнавай.

На здымку — заслужаная артыстка БССР Т. Алісева (Агні Шабіна), народны артыст рэспублікі В. Тарасэў (Сяргей Усаў).

Фота Ул. КРУКА.

КАМУНАЛЬНАЯ ІНДУСТРЫЯ

(Званічце. Пачатак на 1-й стар.)

— У Рызе плошча цяплай, дзе вырастаюць веткі, складае 110 тысяч квадратных метраў... гаворыць Канстанцін Наумавіч. — У Мінску роўна ў 50 разоў менш. Праўда, п'яныя менты, каб выпрыскаць гэта, мы прымаем. Зараз для Мінска ў раёне Барановіцкіх будуюцца новыя цяплайцы для вырашчвання кветак плошчай 16 тысяч квадратных метраў. Магчыма, ужо гэтай зімой частка з іх будзе здадана ў эксплуатацыю. Неогул жа ўсю справу тэрмінова дэфіцыт будаўнічых матэрыялаў. Грошы на будаўніцтва цяплай у нас ёсць, а матэрыялаў няма. Відэа, той-ся той у планеўчыкі органы лічыць, што з кветкамі можна пачакаць...

Але давайце пагаворым пра больш вялікія рэчы. У апошні час мы добра дапамаглі нашым жанчынам, вываляўшы многіх з іх ад такой цяжкай хатняй працы, як мыццё бялізны. 4—5 гадоў назад паслугамі пральняў карысталіся адзіныя цэнтры жэ тэксцы і тысячы. Нашы пральні ў суткі зараз перамяшчаюць больш 40 тон бялізны. А ў будучым годзе гэтыя лібы павялічаныя. Толькі ў Мінску будзе пабудавана пральня, якая прапусціць за змену 10 тон бялізны... Дарэчы, у нашым пральнявым горадзе ўжо адзін папел, — лямпа. Іх зараз у рэспубліцы 220 (гэта без тых, што ставяць у вёсках), а будзе іх больш. Вось толькі сёлета пабудавана лямпа на 100 месцаў у Мінску...

Я заўважаю, што многія, хто мае ванну ў кватэры, усё роўна ходзяць у лазню. Але лямпы ў нас, прыкладна такія ж, як і пяцьдзесят, сто гадоў назад.

Што праўда, то праўда. Будзем мы на старых праектах. На новыя — каб былі ў лямпах інакшыя прыгонныя сучасныя тэстэры і г. д. — нам не даюць сродкаў.

Заходзіць гаворка пра гасцініцы, і ва ўраўненні адрэзу паўстае знаяма карына, якую даводзілася бачыць і ў Мінску, і ў Мегілеве, Брэсце, Гомелі, Бабруйску, Слуцку, — чарга перад ваканам адміністрацыі і шыльдачка «Месца няма».

Гэта так, — уздымае начальнік упраўлення, — з гасцініцамі ў нас не дужа добра. У многіх рэальных цэнтрах яны, як пральня, убываюць. У Мінску, напрыклад, 2300 гасцінічных месца, але паловіна з іх часта забраніравана — то з'езд, то нарада... Тое ж і ў іншых вялікіх гарадах. Але мы выходзім з пральняў. Будуюцца новыя гасцініцы ў Мінску, Гомелі, Віцебску, Светлагорску.

Я заўважаю Канстанціна Наумавіча, што ўсё яго расказ пра камунальных паслугі гародзімоку

населенцтва. А як у вёсцы?

Начальнік упраўлення пацясівае плечыма. — На вёску наша работа не распаўсюджваецца.

— Хіба гэта нармальна!

Вядома, не, але пакуль што гэта так. Я бачу выйсць у стварэнні ў калгасіх і саўгасіх спецыяльных камунальных брыгад. Такія ёсць ужо, напрыклад, на Украіне, у Чаркаскай вобласці. Мы пасылаў туды сваіх людзей, каб яны вывучылі і абгуглілі вопіт. Вось тут, — Канстанцін Наумавіч дае стае папку, — усё напісана, як і што.

Я пытаюся ў Канстанціна Наумавіча, няўжо камунальнікі рэспублікі не могуць аказаць дапамогу вёсцы?

— Вы разумееце, акрамя ўсіх іншых прычын (сродкі, матэрыялы, тэхніка), у нас ішч не хапае людзей. Зараз у нашай сістэме працуе 50 тысяч чалавек, а трэба на многа больш. Пакідае жадць лепшыя, як кажуць, і професійныя ўзросты многія нашы работнікі. Вось вам прыклад — у гэтым годзе мы атрымаў ўсяго чатырых інжынераў-будаўнікоў. А мы аднаго рамонтна-будаўнічых работ робім у год на 62 мільёны рублёў. Не хапае кваліфікаваных водаправодчыкаў, электрыкаў, слесароў і г. д. Але мы аптымісты і ўпэўнены, што справа выпраўдзіцца. Для гэтага ёсць пэўныя падставы. Па вышана зароботная плата ў нашай сістэме. Раней яна была наможа ніжэй, чым у іншых галінах народнай гаспадаркі, цяпер ураўнялася.

Я здаю начальніку упраўлення апошняе пытанне — пра электратранспарт. Цікаўлюся, ці прыдзе такі час, калі не будзе наракена на работу тралейбусы і трамваі.

— Цяжка адказаць на такое пытанне. Скажу адно — электратранспарт у Мінску, напрыклад, хапае. Але акаль усё тралейбусы выкумаю ішч па Ленінскаму проспекту. Гэта так загрузвае яго, што ў нас лік, машыны ставяць ледзь не ўпрыці адна да адной. Стаць задача разгруціць асноўную магістраль. У апошні час тралейбусы пушчаны па новых маршрутах, скажам, у бок Ракаўскай шашы. Поймае тралейбус у новы мікрааён Чыжоўка. Як вядома, тралейбусы ў нас ходзяць і ў Гомелі, Мяркуцкае пунціц іх у Мегілеве. Што ж дачыцца трамвая, дык роля яго, відаць, з часам будзе змяншацца. Дарэчы ў дужках, што мінскі трамвай не разбіваецца. Але, вядома, пакуль што без яго не абыходзіцца.

Звянчыць тэлефон на сталё начальніка упраўлення. Звоняць з Мінска, звоняць з іншых гарадоў. Просьбы, пранавоны, скаргі. Гаспадарка, ніці якой сыходзіцца ў гэтым кабінце, — нялёгка, складана...

М. ЗАМСКІ.

ВЕЧАР ЭСТРАДНАЙ МУЗЫКІ

У тэатральнай зале Палаца культуры прафесійна ў вялікім канцэртным выступіў эстрады аркестр палаца (кіраўнік Л. Ляноўскі). Асабліва добра прагучалі п'есы Ю. Саўдэўскага «У пунціна», Параваяў мічан і ваяцкіны жаночы квартэт. Вельмі шчыра выканавы ён песню самадзейнага кампазітара Генадзя Дайнекі «Горад спіне». Сцэнар Юрыя Зайкіна прыкнёныя праспяваў лясноў Ю. Мілюціна «Роздум». Цэпла прынялі гледачы і выступленне салістаў аркестра педагога Л. Зака, студэнткі Лары-

сы Мічонак, настаўніцы Вольгі Рубаковіч і інжынера Валерыя Карыбейкіна.

Гэта быў першы з музычных вечароў, якія мяркуе рэгулярна праводзіць Палац культуры прафесіянаў. На студзень 1968 года намечаны «Вечар класічнай музыкі». Да яго зараз рыхтуюцца студыя класічнага танца, народная оперная студыя і ансамбль скрыпачоў.

В. БАРЫСЕВІЧ, дырэктар Дома мастацкай самадзейнасці Мінскага абласнога савета прафесіянаў.

СВЕТЛАГОРСКІЯ КРАЯЗНАУЦЫ

Па ініцыятыўе групы энтузіястаў-краязнаўцаў у Светлагорску створаны музей дэпарту і працоўнай славы.

Амаль два гады для яго рыхтавалі экспанаты, збіралі дакументы і матэрыялы.

Экспазіцыя размяшчалася ў трох залах Дома культуры. Першы павой асветляе дарэвалюцыйны час і гадзі стаўлення ў Савецкай улады ў раёне. Другая зала прысвечана падзеям Вялікай Айчыннай вайны. Матэрыялы расказваюць пра камандзіра Парыжскага атрада народнага апалчэння М. Трамана.

словаўагата арганізатара партызанскага руху, Героя Савецкага Саюза Ц. Букавічова, Героя Савецкага Саюза П. Мірашчычкова, які ў баі за вёску Печышчы заміруў граздзі амбразую варагнага Дзота і інш.

У трэцім зале — дакументы, фотаздымкі, якія змяняць з дасягненнямі прамысловасці сельскай гаспадаркі і культуры раёна за 50 гадоў Савецкай улады.

Л. БАЛДУЭУ.

ДОБРЫ ПЛЁН

Паліпаўцаца работа перасовак, якія цяпер перададзены некалькім малгасам. Фільмы дамаструюцца па графіках, складзеным у праўдзінай арцэлаў, партыйным і прафсаюзным арганізацыям. Як паказваў у асяроддзе больш гледацкіх і населеных пунціаў, спарэдацыя прастот перасовак з-за адсутнасці паліцаўнаў для паказу і сроднаў транспарціроўкі.

К. ВІКТАРАУ.

АБ'ЯДНАННЕ ТВОРЧАЙ ІНТЭЛІГЕНЦЫ

Пры абласным камітэце намяскага стварана аб'яднанне каледоў творчай інтэлігенцыі Віцебшчыны. Учора ў Беларусіім дзяржаўным драматычным тэатры імя Якуба Коласа, тамбы, першы вечар сустрэчы ўдзельнікаў аб'яднання з юнакамі і дзяўчатамі Віцебшчыны. Савратар абласнога камітэта намяскага Тамара Ішчаніна расказапа прысутным аб істах і задачах аб'яднання творчай інтэлігенцыі вобласці.

Перад прысутнымі выступілі маладыя інтэлігентны вобласці, якія знаёмлілі прысутных са сваімі твораі, расказалі аб тым, што яны рыхтуюцца да 50-гадовага Савецкай Беларусі і стагоддзям з дня нараджэння У. І. Леніна. Новыя першы прачыталі маладыя лэзты. Свай маістэрства прадэманстравалі музыкі, танцоры, спеваны, масавыя-забаўныі, расказчыкі.

БЕЛТА.

МАЛАДЫМ НАКАНАВАНЫ ПОШУКІ

Маладым тэатрам і мастацтвам у нас ішч з'явіўся новы напрамак. Гэта маладыя мастацкія тэатры і мастацкія групы, якія з'явіліся ў нашай краіне каі кінематограф маладых. Імянне маладыя ўсклаі на свае плечы самае цяжкае і наватарскае — зьявіцца неабходны, натуральны і сваёй заканамернасці праіза.

Добры прыклад тут падаў сябар маладых і кінематографіста Міхаіл Ільч Рам, калі, робчыя славуты «Звычайны фанішам», даў магчымацца двум сваім практыкантам-студэнтам стварыць арыгінальнае дакументальнае стужку на матэрыялах, якія не ўваіноў у яго фільм. Так нарадзіліся «Апошнія пісьмы» — арыяла антыфашыскага стужка, пабудаваная на пісьмах нямецкіх салдат з фронту.

Ян вядома, у дакументальным кіно многа жанраў, але самы складаны і самы высокі — фільм пра чалавеча сёння. Складаны ён не толькі таму, што сучаснасць на экране камаі вельмі лёгка ператварэнца ў фальшынае, «стаўленае» вядошчына, але, галоўным чынам, таму, што здымацца тэхніка навуку што не дазваляе натуральна зьяць натуральную плынь жыцця. Патрэбны незвычайна вынаходлівасць, арыяны душэўны кантакт з тымі, наго здымаюць, каб перадаць усё пераходзіць. Удача чалавек зьявіцца ад таго, наколькі ўмеа рэжысёр перададоў «спраўдзіліне матэрыялаў», або, дакладней кажучы, ці здольны «спінаць» героў-пэаікаў.

І гэты вельмі багаты і цікавы жанр, які нармайна трымаецца і гаворыць, лічыць, што рэжысёр або вельмі таленавіты майстар, або вельмі вынаходлівы чалавек (звычайна патрэба і другога). Наспрабуемце падмагнімы праяктарамі здымачны «дзігаў», калі вабы ноі блытаюцца ў электракамеры, пры камаідзе «Матор, пачалі!» захаваць сваё «я!» — гэта патрэба.

Такія ўмовы, у якіх стварэнца наша дакументальнае кіно. Аб гэтым з жахам цяпер успамінаюць тыя дакументалісты, якія маюць бясшумную сіхронічную камаіру, што змяняецца ў чамаідзе, якія адпрацавалі камаірувачы перад таікай камаіра, проста камаіра — здымацца «нажыццё, якое яно ёсць», адвадае неабходнасць у надакчывым дыктарскім каментарыі. Трэба спадзявацца, што ўсё гэта хутка будзе і на нашай студыі. А пакуль што...

Мінскія інжынерны — не выключэнне з правіл. На студыі працуе моладзь, сюды яе запрашаюць, тут асноўныя спадзяванні на яе. Тут тэхніка, якая вымагае, каб ёя «ашуквалі». Але галоўнае ўсё ж «для чаго» робіцца стужка, хаця і «як» уладарна выяўляе творчую ідэю зьявінасць рэжысёра, магчыма здымагача калектыву. Часта нашы дакументальныя кароткаметражныя п'есы, які адпускаюць на здымкі плаваны і вытворны аддзель. Там дзе трэба здымаць метадам назірання ледзь не год, настановачыя тэрміны прадудзельнаго, толькі некалькі дзён. Нічога, акрамя рэпартажу ў такім выпадку чакаць не даводзіцца. Вертаў, Флаэцір, Івенс — слаўтатасці дакументальнага кінематографіста — не скупіліся ні на час для здымак, ні на плёнку. Год, паўгода, на маю думку, — нармальныя тэрміны (на здымку толькі адной сцэны танца ў «Моане». Флаэцір затраціў шасць тысяч метраў плёнкі — два поўнаметражныя фільмы).

Правда, гэта ў асобных выпадках пачынае выраінацца і на нашай студыі. Так было з фільмам «Шчырая размова». Рэжысёр і аўтар Мікіта Хубаў і апэратар Рыгор Масалскі не адні месца «жываліся» ў асяроддзе героў «Размовы». Яны сапраўды пааэравалі з дваццацігадовымі хлопцамі і дзяўчатамі, сталі «сваімі» ў іх кампаніі, і —

здымаў. Са шчырасцю некаторыя сваё героў М. Хубаў абшшоўся, напэўна, не зусім зчына, бо трэшы «правадзіваў» іх у размовы перад камаірай і потым сутыкаў у спірачкі ўжо за мантаным сталом. Але ён праваў і рабце з дакументальным матэрыялам адольнаці чулава журналіста, які мае права «здымаць» шчырую споведзь.

Поспех «Шчырай размовы» — у смеласці задумы, якая нарадзілася з самага жыцця. Кінематографісты зваруцілі да вядомага метаду «спраўдзілага нааіраўня», якім, карыстаўся той жа Флаэцір, але зьявінуліся да яго ўжо на новым узроўні — з новымі героўмі, з іншымі мэтамі даследавання. Флаэцір адкрываў «забытыя куткі яамлі», побыт людзей, іх суровую працу. Хубаў жа адкрывае духоўны пошук чалавек. Чалавек загаварыў аб сабе, аб сувязях з іншымі людзьмі, з жыццём. І захалле тут не экзатыка, а роздум чалавек.

Цікава і другая работа М. Хубава. Разам з Анатолем Забалоцкім ён зрабіў фільм, які працягае, на мой погляд, традыцыі пачынагата дакументальнага — яны наспрабувалі расказаць аб жыцці і прыгожыя нары вясновага лета — «На старых сенажаках». Аўтары знайшлі светловае рамантыку ў «несучаснай» працы наасцоў. Праз гэтую працу Імкнуліся яны раскрыць душу вясновага жыжара. Рэжысёр і апэратар не аднулі ўбок адгалоўскі мінулага — і ў бытавых дэталях, і ў ляснях, і ў агульным настроі. Яны часта спыняюць увагу на руках, што працуюць, на руках, якія аднаўчаюць на калянах.

Аўтары паехалі ў малаўнічы куток і Пацеска ў па-добраму здымаць жак у вёсцы, новае перапаўненца са старымі як мінора, характава і ў «старым», што адхочыцца у нябыт. Пра вясковых людзей апэратар і рэжысёр гаворыць з павагай да іх мудрай прастаты. Камера А. Забалоцкага перадае ў гэтай стужцы атмасферу жыцця палескай вёскі і яе жыжароў у святла і будні. У асобных партрэтах, якія часам нават нагадоўвае лабачныя малюнкы, у сямейных партрэтах, што ажываюць пад уважлівым поглядам неспешнага кінааб'ектыву, шмаг сапраўды запамінальнага.

На жал, рэжысёрам А. Забалоцкаму і М. Хубаўу ў гэтым фільме пашанцавала менш, чым апэратару А. Забалоцкаму. І гэта заканамерна, таму што цяжка добра зьяць такі фільм за два гады (нават калі ведаць побыт жыццё і прыроду тых мясцін). Аўтары не паспелі «жывіцца» ў матэрыял, каб потым смела абагульніць назіранні. І фільм носіць адбітак... экскурсіўнасці. Нешта толькі этнаграфічнае пануе ў тым, што нам паказваюць. Мы прайшлі па вёсцы разам з камаірай, убачылі вельмі цікавыя сцэны вяселля, касьбы, здыліку паназірал за чудовымі ў сваёй працы людзьмі. А хацелася б і паучыць іх галасы, пазнаць бліжэй, убачыць ва ўсёй складанасці хоць адні эпізод жыцця. Роўнае «абастраснае» не хочацца гаварыць, таму што апэратарская работа вызначаецца якраз страснасцю) апаўдненца знізла мастацкія вартасці фільма. Каб аўтарам сіхронічную камаіру ды больш здымагача часу! Але!

І тут трэба закрануць «праблему» сцэнарыя. Якім ён напісан быць? Некаторыя супрацоўнікі нашай студыі пераканаліся, што ён

ДА 60-ГОДДЗЯ ЗАСЛУЖАНАГА ДЗЕЙЧА МАСТАЦТВА

БССР У. М. СТЭЛЬМАХА

Сельсаветаўскую наасценгазету — тельбош. А як вылучае ў сельскоры, то тут генія і не абярэцца, бо павага з усіх бакоў, але і страх — кукакі з абразаў стралюца. Але для допусі ў рэіную газету партрэі вяды, зьяніць чыныя, ачыны і ачыны. Асадыя паіптратаў, быўся таікама за Купалу, Коласа, Шыку Гарціна, сплыв Міхаіла Чарота, ён падазвэ, куды ішч, на каго рэініца.

Скончыўшы асыкую школу, Уладзімір Стэльмах едзе ў Мінск, паступае ў Беларускі педагогічны тэхнікум. Гэтая спадаты кузя дзёкаў беларускай культуры ў тым часы мела выдатны настайнікаў, у тым ліку Якуба Коласа.

Усё гэта не магло не прываіць юнака з вёскі, яго пацягвала ў тэатр, у чароўны свет мастацтва. «На купалле», «Машка», «Мешчак» і «Шляхецтва», «Кастусь» Каліноўскі выклікалі незвычайнае паучыццэ захопленне. Сядзчы ў «студэнцкім партэры» — на галёрцы, — Уладзімір Стэльмах з вялікім хваляваннем думаў, што за чарадзё твораць гэтыя цуды.

Скончыўшы Беладзятнікум, Уладзімір Стэльмах разам з групай сабраў едзе ў Ленінград на тэатральныя курсы, канчае іх і стварае ў Мінску ТРАМ (Тэатр рэбачы моладзі) па ўзору праслаўленага Ленінградскага ТРАМа. Маладой энергіі хапае быць не толькі акраём, але і пісаць п'есы для свайго тэатра. П'есы аб сучасным жыцці моладзі, аб тым, што добра зьяма: «Шляхі», «Фанты», «Канец маскардаў» (разам з пісьмянікам Юркам Рудыкоў).

Вайна... Уладзімір Стэльмах ідзе ў чырвоную Армію, але яго, як спецыяліста, хутка забіраюць на работу дырэктарам у аэакуірэ-

ваны ў глыбокі тыл Другі Беларуска дзяржаўны драматычны тэатр — цяпер тэатр імя Якуба Коласа. Пасля вайны Уладзімір Стэльмах разам з тэатрам «вяртаецца» ў Віцебск.

Добрага аэакуірэ тэатральнай справы зьямаўца вопыт і рурччэй работы ў мастацтва, Уладзімір Стэльмах пасля вайны прызначаюць кіраваць Вялікім беларускім тэатрам оперы і балета, які вярнуўся з эвакуацыі і аднавіў сваю творчую дзейнасць у Мінску, а Неўзабава стаяць дырэктарам Беларускага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

Шырока вядомага тэатральнага дзеяча, каміста Уладзіміра Стэльмах па прызначэнні потым начальнікам аддзела тэатраў Упраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР, а праз некаторы час яму даручаюць арганізаваць Беларуска дзяржаўны тэатр юнага гледача ў Мінску. Стэльмах едзе ў Маскву да вядомага кіраўніка Маскоўскага ТЮСа К. Шах-Азізава, у Ленінград да праслаўленага дырэктара Ленінградскага тэатра юнага гледача А. Бранцава і грунтоўна знаячыцца з іх дзейнасцю.

Сабраўшы былых трамваёў і студэнтаў Беларускага тэатральнага інстытута, Ул. Стэльмах запрашае на першую пастаўку «Пялькі Керчагіна» М. Астроўскага яе адомлага Беларускага рэжысёра Васіля Пацкевіча. Неўзабава на чале ТЮСа становіцца рэжысёр і кіраваць Беларуска дзяржаўны тэатр (імя Я. Купалы і Я. Коласа) Любоў Мазалеўска, якая выхоўвае новы даччыны тэатр, які сёння добра вядомы не толькі нашым гледачам, але і ў Маскве, Кіеве, Рызе, Адэсе і ў многіх ін-

шых гарадах Савецкага Саюза, дзе ён пабываў на гастролі.

Неспаская душа Стэльмахав рэшца да ведаў, да тэатральнага абгаўлення свай багатай тэатральнай дзейнасці. Ён паступае на завочнае аддзяленне Маскоўскага тэатральнага інстытута імя А. Луначарскага і канчае яго. На чаргартым з'ездзе Беларускага тэатральнага аб'яднання яго выбіраюць намяскаім старшынём Прадзіўнага праўдзіна.

Уладзімір Стэльмах шмаг увагі едадэ тэатральнай дзейнасці. Апрача шмаглітых артыкулаў у часопісах і газетах, ён надрукаваў і некалькі нерасуёў аб акраёх («Народны артыст СССР Г. Плеска», «Міхал Зораў», «Васіль Пацкевіч», «П. С. Маланчаў», «П. М. Мазалеўска» і інш.). Вышлі і друку і яго кніжкі: «Шляхі Беларускага тэатра», «Краёнакы тонкія струны дзюшы»...

Калі вам сустрэнецца сярэдзятэ росту мажы чалавек з легадыма і атхчымі вачыма, то упэўніцеся, што гэта Уладзімір Мазалеўскі. Стэльмах, мыццерадасны, поўны задум і мар...

Яўр. РАМАНОВІЧ, заслужаны артыст БССР.

ПА ВІСТАВАВІНІХ ЗАЛАХ

Ад Ларэна да Пікаса

Бадай, упершыню ў Беларусі там поўна паназаваца французскае мастацтва — ад узоруў вывільсцы XVII стагоддзя да керамікі Пікаса.

Экспазіцыя гэтай выставы, адкрытай у залах Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, праймае незвычайна. У яе увайшлі вынавіленыя палотны і графіка з фондаў Дзяржаўнага Эрмітана і Музея вывільсцы. Асабліва цікава імя вынавіленаў, якія складоўваць карты для геалагічнага маршрутаў («Мазырскі ліст», рэжысёр Уладзімір Вінікуа) або партрэт жанчыны, якая прысяявала сваё жыццё радзёўскаму і дзёціям («Выйшлі да хату»), рэжысёр Уладзімір Гаўнава. Апошні фільм, дарэчы, цікава як спроба стварэння «жывых партрэтаў», і там, дзе рэжысёр больш месца адводзіць герою, — партрэт удадцы. Гэтая задума, відаць, не выпадкова, таму што геранія карціны, маці, жыве ў свеце радзёўскага і даў, у свеце гукаў. Пошукі рэжысёра У. Гаўнава свосаабодзіла І. Відэа, у будучы ён, выпускнік сцэнарыя факультэта Інстытута кінематографіі, прыйдзе да аўтарскага фільма.

Ад мантанга асобных — добрыя ці няўдалыя — эподаў да сапраўднай дакументальнасці, прасякнутага асабістым мастацкім бачаннем жыцця, — гэта ішла найбольш цікавых творчых работ нашай студыі.

Майстэрства маладых рэжысёраў расце ад фільма да фільма. Рэжысёры шукаюць сабе, і не ва ўсіх творчае «я» праявіліца ў першым жа фільме. Скажам, Муза Заславава спачатку зьяла дыдактычны фільм «Калі прыйшоў на завод» (аператар Г. Лейбман), яліч вучнёўскі, са спробай зьявіцца аўтарскай камаірай; потым «Салідытэ крэнасці», фільм-інтэр'ю з абаронцамі Брэскай крэпасці (аператар Бенямін Арлоў), які змяняла на інакшыя працаўдзіла: фільм-споведзь маладога ўрача «Гамы» (аператар Фёдар Осіпаў), вельмі сціснутае разнаіна адной часткі, але і ён вырымлівае крывы дзякуючы ўдаму вырашэнню тэмы ў мантанга: «Цёплая вясёла» (аператар Герман Карлаў), дзе тэма — праца малюроў, а вырашэнне — музыка-малаўнічы мантанг. Гэтыя фільмы маладога рэжысёра — далёка не адзіныя ў кінематографіе, але лічы сведчыць аб спробах зьявіцца сабе і ў іншых тэмах.

Піяр М. Заславава трыба аджываць на смелае, некамаі, ніхай нанаат парадкальнае аб'ядноўванца з матэрыяламі зьянісці сваю тэму ў мастацтва.

Паўнаметражны фільм «Арліная крэнасці» (аўтар Анатоль Вялюгін, апэратар Р. Масалскі) даў рэжысёру Валдыму Сукману добрую школу мантанга, навукальны вопыт работы з сіхроннай камаірай, але... наўрад ці сам Сукману застаецца цяжкім задаволены тым, што атрымалася. Бо атрымалася, на маю думку, залішне традыцыйна стужка, у якой бачны намагаіні здымачыя групы старычкі абавязкова поўнаметражны фільм з усімі абавязковымі для яго камаіпанентамі. Як мне здаецца, «Арліная крэнасці» — больш справадача аб падзеях і сустрэчах з людзьмі, шчодрэ і падрабязна праілюстраваная, чым мастацкае даследаванне. Больш ірачыным і мантанка-перанаканым зрабуў В. Сукману фільм «Маленькі горад дапамоў», дзе яму вельмі добра дапамоў апэратар Ігар Рамішэўскі. Дарэчы, тут апэратар не перанаканіваў умоўна кажучы, таму, каб горад на блакітных аэраах выглядаў на экране «сукмануўскім».

НАША студыя, паўтарна — не выключэнне з правіл: у нас склаўся маладзёжны калектыў, патрабавальны да сабе і да іншых. Сцэнарыі, ці сцэнарыі падказ, тэрміны здымак і стан тэхнічнага абстаўлення, — усё гэта надзёчны клопат маладых шукальнікаў. І трэба ім памагчы, трэба падтрымаць іх творчы пошукі.

ВЕРЫЦЬ ЖЫЦЦЮ!

Першае ўражанне ад зборніка Міколы Ароўкі: многае з таго, што тут ёсць, ты ўжо аднойчы чытаў.

«Межы палетка, краю, дэрганавы...», «о, як хачу бы я знішчыў граніцы...» — Багдановіч, яго славуны «Межы» з папраўчымі на сённяшняе вырашчанае тэмы некаторымі нашымі паэтамі, А. Варцінскім, напрыклад. «Адзкія нам, цяжкі, што влеш ты з фронту, можа чуў ты што-небудзь пра нашых бацькоў?» — Барудзінін... «Сення слаўно ідзе, чыгунко, хочь ты матчыны рукі пай...» — ішчэ адна варыяцыя расказанага М. Танкам, В. Віткам («Бацькоўская лыжка»). Я. Сімаковіч пра рэзкіх сялянскага быту.

Разумою: і М. Ароўка сустракаў цяжкіх сорак пятага года з адною думкай — ці няма тут бацькі? І яго душу гурочы ішчэ ўспаміны пра тое, што было ў маленстве, нават нейкі мурашчаты чыгунко. Але пісаць пра ўсё гэта треба так, каб і мяне, чытача, пераконала, што яно савае, перажытае, каб рэчы і зьяві прыходзілі з жыцця ў вершы ва ўсёй натуральнай свабодзе сваіх «павадзі», аблічча і псіхалогіі.

На жаль, імяна таг пісца, так далучаць сваё да агульнанага, новы матэрыял да матэрыялу традыцыйнага М. Ароўкі ішчэ ўдзячна нічэста. Паміж ім і жыццём, паміж ім і яго ўласным выратаваннем лічыць шырокае паласе ўмоўнасцей, лексікаграфічнай і некалькіх пазычэнскай, і пераходзець гэту паласу Ароўка таксама не заўсёды ўмее. Ды і не вельмі стараецца.

Паслухайце, з якой эфектнай, але халоднай ўзнісласцю паэт гаворыць пра самага слабе ці пра

свайго лірычнага двайніка: «Я люблю ўдары ўсхваляванага сэрца перад спатканнем. Я люблю наступленне, дзе треба і плугам і песняй змагацца; «спазнаў я ўзлет з пахмурных дзён — да самага сонца» (гэта пра звычайны паёт у самалёце ІІ-18); «чую сэрцам, што я ў абдымках... сонечны рук, галасоў і вачэй, тысяч радасней, тысяч трывог...»; «І летучына доўш блізка сэрцу гом з вядлікх дзён людскага абуджэння»; «Я напую яго (яблык, што слаўно ідзе, чыгунко, хочь ты матчыны рукі пай...) і трывог і чаканя» і г. д. і г. д.

Усім вядома, што, трымаючыся такога ўзроўню чалавечага самапазнання і самараскрыцця, так аддаляючыся ад свайго ў самым сабе, німагога ўбачыш і зразумееш і ў чалавеку «староннім», «чужым». І вось мы чытаем: «...ніяку ніхто не чуў пра нашых варыдаў...», «тытаніда ішчэ і станіа, асінуа мислі, слова?». Памеш бы гэтай тытанідаі, палобіш зямноў пельні і сардэчнага ўзаемаўраўнення!

Гэтай цэпні і сардэчнасці, таксама як і ўмелства ўрушыцца і ўзрушыцца, бракуе некаторым Ароўкіным вершам пра вайну, пра трагічнае на вайне. Вершы «Смерць партызана», напрыклад, дзе непрыняма здзіўляе сама пазатава спроба з'яднаць натуралістычны падрабязнасці: «Па часціны яго забраў агонь», «ён рукою абвугленай зашудыў свой стог» (сказана даволі няграбна, з красамоўнасцю, тым больш падрабязна, што перад ім смерць, пакутніцкая смерць чалавек), партызана «вентыры рассявалі на свеце», ён «гарэў, як касцёр». І г. д. Недавер да рэальнага, да

жывога, жаданне надаць яму «тонкую» паэтычнасць і праз яе апраўдаць і ўзвысіць гэта рэальнае ў якасці прадмета творчасці — вось што вельмі замінае Ароўку, вядома сцісла і абмяжоўвае яго магчымасці.

Так, у вершы «Чаранок герані» заняты сваёй будзённай справай звычайны рабочы чалавек, водаправодчык, становіцца для паэта істотай зразумелай, вартай увагі і блізкай толькі пасля таго, як ён, водаправодчык, заўважвае на паданніку «кліента» «вазон палаючай герані». А раней, перад тым...

Пра што ён думае, пытаў я, мо пра свае ключы і краны, драгты, наборы розных гаек, што разам з пасмай канаслянай...

Спраўды, пра што ішчэ думае водаправодчык, калі не пра «наборы розных гаек»? І раптам гэта «палаючая герань». Як адзінадушна несправядліва асуджанаму на шэрацы, на ардынарнасці... Думаю, што такім спосабам адзінадушна «губае» жыццё ішчэ ішчэ і непатрабна.

А ішчэ перахадзіць Ароўку яго імкненне быць філасофічным там, дзе філасофіі не хапае галоўнага — значнай і новай думкі. Колькі можна пісаць пра бязмежна і веліч чалавечага сэрца, яго не ахапіць «трохмернасцю» фізічнага свету (вершы «Трохмернасць»? Ці не лепей зрабіць так — і гэта, вядома, цяжэй, — каб само чалавечае сэрца загаварыла ў вершы перытарычнай, жывою мовай любові, нянавісці, пашчоты, смутку)?

У лепшых вершах Міколы Ароўкі так іно і гаворыць і я хачу напомяць гэтыя вершы, каб у чытача не было сумненняў: перад нам, бясспрачна, здольны паэт, які можа і павінен працаваць цікава і добра.

Вось верш «Вёсна мая ўспамінае Вільню». Тут многае ішчэ неадпрацавана, не высветлена як след, але тут і праўда пра тое, як «зранята, крылатая, грозныя Вільня кідала ў

глебу з-за краты» і як хліліся сэрцамі да гэтай Вільні людзі старой заходнебеларускай вёскі.

Ці верш «Дзючынна і Армія» — маналог жанчыны, што ўспамінае сваё маленства, вызваленае з палону Чырвонай Арміяй:

Тычы я, дзючо дурненькае, тады перад тую арміяй ня калены свае не стала, чаму я тады ў руці не ціталала... Армія б, вядома, падняла з калены і рук не дала б цілаваць, але гэта хваляванне, гэта жывое, непадманнае пачуццё навечнай удзячнасці і любові! Нарэшце, выйшайшы на сёння творчыя ўзлеты Міколы Ароўкі — яго простыя, ясныя і адухоўленыя малюнк прыроды: «Перапёлка», «Мятуць вятры» і асабліва «Зялёны кругаворот», які дазваляе сабе прывесці цалкам:

Прыспорыла сонца — і вась на прыгрэве працулася рымак пупышка на дрэве, нібы птушына, шкарпавіну ружовую праклоннула ў свет яна, іу дзеткі вясноваю. На дзючы трымаючы кропельку сонку ўсмехнулася сонцу з галіны высокай. А колны зялёных пралуценых аірнула з пупышкі — вочак там клейкі лісточак варушыцца, тчэцца з жыўных палюкцаў, з паветра і сонку ды з майскага сонца! А тчэцца будзе, тужае, дужае. Лісточ невялічкі, а свет павяжвае! Адаўшы ўсё свету, ў глуміх лістапада, пажоўкы, з дажджамі ён цяа асядзе.

Апаўшы, аднак не загіне — ён лозаму маю пупышку пакіне.

Гэтай яснасці і засяроджанасці, гэтага разумення, што і ад невялічкіх лісточка можа свет павяжваць і ўсё ў прыродзе ўзаемазвязана і ўзаемазалежна, гэтай прарэцызі ў мове і неамбітычнасці ў стылі захавав бы Міколу Ароўку на дзёнае, на творчыя ішчэ і гадзі, што чаканоць яго наперадзе.

Р. БЯРОКІН.

М. АЛЕКСЕЕВ «ИСПЫТАНИЕ»

В. АЛЕКСЕЕВ «ИСПЫТАНИЕ»

В. АЛЕКСЕЕВ «ИСПЫТАНИЕ»

Пазычыная ТАБЕЛКА

Раман ТАРМОЛА

Я не пытаю, згодны ці не згодны мяне вы слухаць. Толькі не слухаю... Есць у людзей часамі неабходнасць Прад чалавекам вылажыць душу, Усё жыццё да нічкі, де кроплі Пакінаць перад некім на делон. Зрэўбалі птушкі зорнічкі шматкроп'я, А час гункуў няшчырасці: «Далоў!»

І гэлізар выкінуў, І адключылі радыё, Гора ў доме вялікае, Гора нішто не радуе. Кажуць, хвароба рэдкая, Цяжка з ёй чалавеку, Кажуць, хвароба гэтая — Хвароба нашага веку... Зрэз яшчэ і кашляе, Кашаль, відаць, не просты... — Колькі ж гадоў сыну вашаму! — Шосты...

І ў прорву сінкуў нашу асіражоннасць — Кастыль для палыхлівых і слэбых. Каб не гадалі, можна ці не можна — Абязькова треба шычыры быць.

КОНІ
Толькі хвостом павяваюць. Шт' адно кржж-накржж, Тут і не пахне стапамі, Вольнасці ў іх — ні знаку.

Марыць аб дамах шкляных прабаб, Сонечнымі б сцены ўсе былі. Марычы аграномі яшчэ, Каб Колас пачынаўся ад зямлі...

Венча з вачыма соннімі, Страшна бяды ўсялякі, Коні, за вас мне сорамна, Білісцё ў свет маланкай!

Нехта азірваецца ўбакі, Завя адкрэціць яго пагляд: «Вачы, якія дзівакі!» Хтосьці сарпаўды «дзівацту» рад.

Мігам зямлю ўскапыцілі, Пырнула толькі ком'ем. О, як хачелі быць яны Коньмі, нарэшце, коньмі.

Да яе падаць рукою Тым, хто ў сэрцы веру пранясце. Мусяць, я таксама з дзівакоў: Мару, каб збыліся мары ўсе.

Продкаў гібы ўспомнілі, Яі зашугалі нэры Пенай, прыбоом, полымем, Ветру адным парывам.

ГОЛАС БРАТНІХ МАГІЛ
Аднагодкі, браты нашы родныя, Дамайструйце за нас парэходзікі... Мы узрослы свае пераходзілі У атаках штодня пераходзілі.

...Росы, здаецца, дзінькалі. Ступала кроў у сіроні. Хоць засталіся дзікімі Грывы ў дамашніх коней...

Толькі-толькі з маленства мы выраслі, Дарсці не паспелі да сталасці. Быць салдатамі — час за нас вырашыў, Час тады не любіў разнастанасці...

АСЕННЯЯ БАЛАДА
Была канцом... Была пачаткам Не раз асенія пара. Не раз і жоўтую палытку, Мне кідаў вецер... Я не браў... Я палюбіў асенні корэў. Хацеў я ў міры з ёю жыць. Ды як маланка, раптам гора: Як жоўты ліст, рука лжыць.

Па-юнацку былі ўсе мы смелыя, Толькі падлі сіноды па-рознаму: Хто на бакыкавы рукі знямаўся, Хто на дзот, хто на травы ростка.

Я ашалеў, я голыў страіў, Я падкапіў бачу да Аня: Адмохнуў вясенні маці! Палытку я гагоў падняці!

ХВАРОГА НАШАГА ВЕКУ
Слязіны запілаецца сын, Слова «вайна» пачуўшы... Больш не хвапе вш, Хоць затні яму ўшы...

А вясень мокрымі вачыма Глядзела цяка на мяне... І немегчыма, немагчыма Узняць руку было тут, не...

Што да тэхнікі, дык тут адмыслова спалучаны тонкі малюнак яром з размыўкамі акварэлю. Чорна-белая вырашчанае ўзбаганна тонам і ўвядзеннем чырвонага і сіняга колераў. Вядучыя — чорны і сіні. Ім падначалены чырвоны, Пра белы я не кажу — ён нібы група. Гэта сам ліст паперы. Распрацоўваючы танальныя пераходы сіняга і шэрага, мастак спадлучае іх са штрыкмі чырвонага і чорнага, узмацняе кантрасты чорнага і белага, чорнага і чырвонага.

Скучная дэталізацыя, пэўная абугуленасць таго, што адлюстроўваецца, дазваляюць успрымаць ілюстрацыі вельмі эмацыянальна. Імі негала спаконна любавача — у табе пасляццяе трывога, таа трывога, акая ўзнікае пры чытанні Купалавага творка.

Можна было б аспрэчваць некаторыя дэталі малюнкаў, можна было б гаварыць пра сее-то, што згубілася пры друкаванні. Але несумнення адно — мы атрымалі цудоўны твор. Графікі. Мы атрымалі ілюстрацыі, якім жыць доўга.

Ул. БРЫГ.

ПАКІДАЮЧЫ ДОБРУЮ ПАМЯЦЬ

Лёс нашага земляка, адважнага рэвалюцыянера і падарожніка Адольфа Янушкевіча, цяжкі і трагічны. Большую частку свайго жыцця ён праверу ў далёкай сусветнай, міжконтрынтнай і некалькіх пазычэнскай, і пераходзець гэту паласу Ароўка таксама не заўсёды ўмее. Ды і не вельмі стараецца.

Паслухайце, з якой эфектнай, але халоднай ўзнісласцю паэт гаворыць пра самага слабе ці пра

З Омска наш зямляк зрабіў некалькі працяглых падарожжаў па казахскіх стэпах у складзе розных экспедыцый. Падарожжы былі з прыгодамі і штодзёнай карпатлівай работай. Траба было лжыць казаху, абараняць іх інтарэсы, паліпацца мясцоваю адміністрацыяй, весці перапіс, мірыць варожыя плямёны. «Ці сілалася мне калі-небудзь, — піша А. Янушкевіч, — што я ў другой частцы свету буду іграць ролю дыпламата сярод народа, падзельнага вядомага мне толькі на назве!»

У дзёніку і пісьмах падарожніка вельмі спачувальна гаварыць пра казахскі народ, які ў той час беспасарана абіраў і свае бабачкі, і царскія чыноўнікі. «Ну і праўда, што за чыноўнікі тут былі!» — абурэацца Янушкевіч. — Сапраўднае дракецінікі, баранчкі! Шмат спраў прыходзіла пра мае рукі, я мог пераканацца ў тым, што яны тут выраблялі! Як маё сэрца балеа, калі я слухаў расказы аб тым, як праводзілі тут першы перапіс... Амаль кожны з гэтых пракоўсулаў лічыў даручаную яму справу толькі сродкам набойчы сабе багацця». Палемуючы з пашыранымі тады перакананнямі, Янушкевіч сярдэчна, што казахі маюць такую ж права на свабоднае і шчырае жыццё, як і кожны ішчы народ.

Асабліва моцнае ўражанне на падарожніка зрабілі псіх казахскіх айнаў. Ён з задавальненнем прысутнічаў на спабортных народных пестыроў і запісаў іх песні. Вельмі спадабалася Янушкевічу сляная родная паэтка Дзязык. «Усе яе песні, — гаворыцца ў дзёніку, — рыфмаваныя імправізацыі». Бацьш вялікую лёгкасць валодання мовай, а ў голасе чуеш нейкую цудоўную паучуіцавасць, уласцівую толькі жанчыне. Я слухаў яе з хваляваннем, якога не адчуваў пры сляванні самай славутай прымадонны. Разлаваўся на сваё няведанне кіргіскай (г. зн. казахскай — А. М.) мовы, тым больш, што нашы перакладчыкі не могуць зразумець і перакласці цудоўныя паэтычныя мясціны.

Добрае ўражанне зрабіла на Янушкевіча сустрэча з бацькам славуата казахскага песняра Абая, Кунанбаем, разумным і дзелавым чалавекам, які няспына клапаціўся «аб дабры сваіх супляменнікаў».

Вывучышы дзёнікі і пісьмы Янушкевіча, Ф. Сцяклова зноў праехала тымі шляхамі, якімі ездзіў у 40-х гадах мінулага стагоддзя наш зямляк.

З таго часу змяніліся або зучылі зніклі некаторыя геаграфічныя назвы, якія калісьці занатаваў падарожнік. Але найбольшы змены адбыліся ў жыцці самога казахскага народа. Змянілі, аб якіх Янушкевіч пры ўсёй сваёй праніклінасці не мог нават і марыць.

І вось нядаўна запісы земляка, а таксама яго пісьмы ўбачылі свет там, дзе ён падарожнічаў больш стагоддзя таму назад, дзе ён пакінуў добрую памяць. Пераклада кнігу з польскай на рускую мову і накісала зместоўную прадмову дакладніц Казахскага дзяржаўнага ўніверсітэта Ф. Сцяклова.

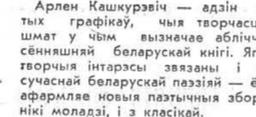
У сваёй прадмове Ф. Сцяклова прыгадае асноўныя этапы складанага жыццёвага шляху нашага земляка.

Адольф Янушкевіч нарадзіўся ў Нясвіжы ў 1803 годзе. Васьмідзесяцігадовым юнаком паступіў ён на філалагічны факультэт Віленскага ўніверсітэта, дзе пазнаёміўся з Адамам Міцкевічам і Янам Чацютам. Пад уплывам новых сяброў Янушкевіч стаў членам нелегальнай студэнцкай арганізацыі, пачаў прабаваць свае сілы ў паэзіі. Дарочы, наш зямляк стаў прататыпам вобраза Адольфа з трагічнай часткі паэмы А. Міцкевіча «Дядзь».

Разам са сваім братам Яўстахам Адольф Янушкевіч прымаў узезд у паўстанні 1830 года, у адным з бабў атрымаў сем ран, страціў прытомнасць і трапіў у палон. На судзе трымаўся дэўрэка, выступаў з палымнымі прамовамі, чым заслужыў асабістую няміласць цара. А сакавіка 1832 года Янушкевіча пазавалі ішчэ аднаго звання і прыгаварылі да канфіскацыі маёмасці і сылы ў Сібір.

А. Янушкевіч. Дзёнікі і пісьмы з падарожжа па казахскіх стэпах. На рускай мове. Пераклад з польскай Ф. Сцякловай. Алма-Ата, «Казахстан», 1966.

КУПАЛАМ НАТХНЁНЫ

Арлен Кашкурэвіч — адзін з тых графікаў, чья творчасць шмат у чым вызначае аблічча сённяшняй беларускай кнігі. Яго творчыя інтарэсы звязаны і з сучаснай беларускай паэзіяй — ён аформілае новыя пазычэнны зборнікі моладзі, і з класікай.

Мы добра памятаем нядаўна выдзеныя «Тры пазмы Яні Купалы, аформленыя А. Кашкурэвічам у тэхніцы лінаграфіі (дарэчы, лінаграфію друкаваліся напярэдні з дошак). У гэтым выданні была і паэма «Курган». Вобраз Гусляра нават быў вынесены А. Кашкурэвічам на суперкаляду. Ужо тады было відаць, што мастак ідзе найбольш складаным шляхам — не проста «графічна пераклавае» сітуацыі, а імкнецца «прабіць праз тэкст», выявіць заключанае ў падтэксце, падкрэсліць графічнымі сродкамі вартасці паэтычных вобразаў.

Цяпер перад нам асобнае выданне паэмы «Курган». Гэта, калі можна так сказаць, абсалютна новае «графічнае працятанне» Купалавага твора. Я не буду паўтараць тэму з папярэдняй, палюскай пры аформленні «Кургана» ў «Трох пазмах» была вывешчана іншая тэхніка, ды і сама стылістыка шмат у чым абумоўлівалася аформленнем адрэзу трох твораў. Але хачу падкрэсліць новае аформленне мае перавагі над ранейшым, яно сведчыць пра глыбіннае падыходзі мастака да твора.

Паэма «Курган» невялікая. Але ў гэтым выданні яна надрукавана тройчы — на беларускай, рускай і ўкраінскай мовах. Мастак удае «скарыстай» гэтую акалічэннасць, каб праз досыць значную колькасць ілюстрацый падкрэсліць вартасці твора, наблізіць да таго, каб выяўленыя эквівалент паэмы былі найаўтэнтычней. У кожным з тэкстаў малюнк не паўтараюцца — і ў той жа час усё разам яны складваюць своеасобліваю сіюту.

Першае, што кідаецца ў вочы ў ілюстрацыях да паэмы, — іх лаканізм і адсутнасць «ілюстрацыйнасці». Мастак не пераклавае пэўныя сюжэтныя моманты, а імкнецца перадаць сам падкупалаўскага тэксту, выявіць псіхалогію персанажаў і «псіхалогію паэдыі». Аўтар стварае як бы сімвалы дзюх супрацьлеглых сіл, якія змагаюцца ў паэме. З аднаго боку — працоўны люд, з другога — эксплуататары. З аднаго боку — Гусляр, з другога — пан і яго служкі. Безумоўна ўдча мастака — вобраз Гусляра. Вось мы бачым яго ў велічым і спакойным задумнікі перад тым, як сказецца ўсю праўду. А вось яго імкліва ўзняты над струнамі рукі... Па творах Гусляра мы разумеем, што ён ужо ведае пра свой лёс, накінаваны яму за праўдзівае слова жорсткае панем...

Нават калі б гэтыя ілюстрацыі мы ўбачылі асобнымі лістамі на выстаўцы, адрэзу пазналі б ён — купалаўскі Гусляр...

Светламу, велічыму, вечнаму супрацьпастаўлены сімвалы ўсяго варожага чалавеку, свет панства і разбэшчэнасці. Кажаны, крумкачы, мячы і скеры побач

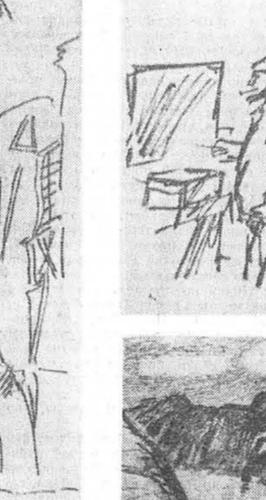
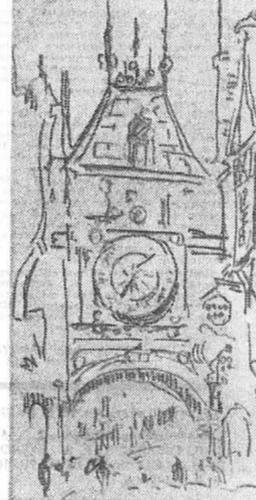
з галавою ўпалаванага быка... У баялах — чырвоная віно, як плама крыві... Манашкі глядзюць з жахам на расправу над Чалавекам... Кіаць у гневе.

Пра кожную з ілюстрацый можна гаварыць, як пра самастойны графічны твор, завершаны, трывала звязаны з эмацыянальным ладом паэмы і неаддзелены ад усёй графічнай сіюты «Кургана».

Можна было б аспрэчваць некаторыя дэталі малюнкаў, можна было б гаварыць пра сее-то, што згубілася пры друкаванні. Але несумнення адно — мы атрымалі цудоўны твор. Графікі. Мы атрымалі ілюстрацыі, якім жыць доўга.

Ул. БРЫГ.

БЕЛАРУСКІЯ МАСТАКІ ПРА ФРАНЦЫЮ

Як ужо паведамлялася ў нашай газеце, у Мінскім мастацкім савомагзіне арганізуецца выстаўка твораў беларускіх мастакоў, якія наведвалі Францыю, — жывацісныя эцюды і графічныя замалёўкі.

Прапануем увазе нашых чытачоў некаторыя работы з гэтай выстаўкі. Л. Асецінага зрабіла жанравал сцэна на Манмартры, якую ён і намалюваў. В. Сажэнку прыклісала на густу старадаўня архітэктура Руана. Гэты ліст так і называецца — «Руан». «Сялы на берэзе Ла-Манш» — работа А. Кашкурэвіча.

Жывы хлапчукі, нібы гаварылі са жмені, сыпанулі вачыма вярчым арганізацыям. Чы да канторы налгасны тандораў. А ў тых зборныя нароты: вопратку на плечы — і за парог.

ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»
Мікола Аўрамчыч, Універсітэцкі гарадок, Вершы і паэма, Мастак М. Гусляр, 1967 г. Тыраж 7.000 экз. 80 стар. Ціна 29 кап.
Л. І. Брэчнэў, 50 гадоў вялікіх перамог, Даклад і аўтэнтычная прамова на сусветным урачыстым пасяджэнні Цэнтральнага Камітэта КПСС, Вярхоўнага Савета ССРС, Вярхоўнага Савета РСФСР у Крамлёвым палацы з 1967 г. 3-4 лістапада 1967 г. Тыраж 8.000 экз. 76 стар. Ціна 8 кап.
Здурар Валасічэў, Горні мэд. Вайн. Мастак А. Вольнаў, 1967 г. Тыраж 14.000 экз. 60 стар. Ціна 12 кап.
Іван Вярэга, Чароўнае дзюстэрка. Апаўданы, Мастак Ю. Пучынін, 1967 г. Тыраж 13.000 экз. 68 стар. Ціна 13 кап.
Ніл Гілевіч, Перазваны, Вершы. Мастак У. І. М. Басалгіў, 1967 г. Тыраж 6.000 экз. 108 стар. Ціна 50 кап.
Надзев Зверева, Добры дзень! Зборнік вершаў, Мастак В. Шаран-

Жывы хлапчукі, нібы гаварылі са жмені, сыпанулі вачыма вярчым арганізацыям. Чы да канторы налгасны тандораў. А ў тых зборныя нароты: вопратку на плечы — і за парог.

Дарога сёння недалёкая — усюга плыць кіламетраў, у калгас «Радзіма», Сарраччэ сустрапі хлабярочы гэтай арцелі сваіх гасцяў — удзельніца танцавальнага гуртка калгаса імя Калініна. Клуб быў запоўнены задога да канцэрта.

говіч. На рускай мове. 1967 г. Тыраж 6.000 экз. 72 стар. Ціна 21 кап.

В. І. Казлоў, Людзі вельбага скарду. Літаратурны зямі Аліксей Кулікоўскага, Далірацанае і дапоўненае змядчынне. Мастак М. Гусляр, 1967 г. Тыраж 25.000 экз. 392 стар. Ціна 93 кап.
Кастусь Кірэнка, Ручніны шыкувачы раны, Апаўданы, Мастак П. Дзючын, 1967 г. Тыраж 9.000 экз. 164 стар. Ціна 31 кап.
Арнальд Куляшоў, Збор твораў з чатырох тамач. Том IV, Перакладзаны А. Пучыніна, М. Лерманітава, М. Савоскоўскага, Т. Шаўчанка, А. Малашына, М. Нагінавіча, Г. Базылюка, І. Харына, Мастак В. Зяброў, 1967 г. Тыраж 8.500 экз. 410 стар. Ціна 85 кап.
Іван Ленка, Тры крокі ад сонца. Вершы, Апаўданы Ю. Зайнаў, 1967 г. Тыраж 4.000 экз. 61 стар. Ціна 13 кап.
Міхась Лынькоў, Збор

